

Понятието аутизъм, произлизащо от гръцки аутос (сам, лично, самостоятелно), ни показва и подсказва, как трябва да се отнасяме към хората с аутистични прояви.

Аутизма е генерализирано разстройство на личността, характеризиращо се с големи трудности при влизане в контакт и установяване взаимоотношения с други хора. Състояние или (синдром) при което се наблюдава нарушение в развитието на функциите на мозъка. При децата с този проблем се наблюдават няколко вида симптоми: нарушена социална комуникация, проблеми с говора и жестикулирането, проблеми с възприятието, намален интерес към заобикалящия ги свят. Симптомите на аутизма се появяват през първите 3 години на детето и ако своевременно не се приложи лечение могат да продължат през целия живот. Аутизмът има различни проявления и на пръв поглед наподобява хроничен проблем. По-често срещаните случаи на аутизъм се характеризират с „агресивно поведение”. То може да продължи дълго време и да се превърне в трудно за коригиране. Проблемът може да се задълбочи с течение на времето и нарастващата сила на детето. По-леките форми на аутизъм се проявяват като проблеми с идентичността и с начина на възприемане на информация и запаметяване на думи и фрази.

Стандартната медицина още не е открила ефективно лечение за това състояние (синдром) и го обявява за нелечимо. В действителност съществуват методика и терапия, които при ранното констатиране и диагностициране на това състояние, дават на децата с аутизъм шанс за добра адаптация и социализация. С помощта и подкрепата на родителите си, много от тях в зряла възраст успяват да водят относително нормален начин на живот, да завършат университет и да се превърнат в напълно равностойни членове на обществото, в което живеем. Това вече е факт в редица западни страни, в които само най-тежките случаи са настанявани в съответните социални институции. Като най-тежки се класифицират случаите, за които се смята, че е пропуснат подходящият за лечение момент. С тях трудно би могло да се постигне някакъв убедителен резултат.

Има някои характерни особености на езиковото развитие и речта, които са специфични за аутистичните деца. Особено характерно е забавеното усвояване на езика. Юта Фрит в „Обяснение на загадката” посочва, че забавянето в усвояването на езика може, но може и да не е индикатор за фундаментално езиково нарушение.

Нормалните деца усвояват езика поради желанието си да комуникират. Ако тази мотивация за комуникация е увредена, както е при аутистичните деца, то това би бил и възможният фактор, допринасящ за наблюдаваното закъснение. В същност това е причината, поради която твърде често децата, диагностицирани впоследствие като аутистични, най-напред попадат при логопедите. Родителите най-често съобщават, че в края на първата година детето все още не усвоява реч или че детето е започнало да усвоява езика, но след това сякаш е загубило тази си способност. Когато речта евентуално се появи, налице е характерен аномален патерн, който се различава от патерна на усвояване при деца със специфични езикови трудности.

Същинския проблем обаче е **използването** на езика. Детето може да усвои правилните лингвистични структури за комуникиране и в действителност да съставя относително добри езикови съждения, но да не може да участва успешно в процеса на взаимна комуникация.

Специфични аспекти на развитието на речта и езика при аутистични деца са следните :

1. *1. Децата не обръщат внимание на човешкия глас, въпреки че не са глухи, но може да се заслушват в звуци, които са им интересни. Това е индивидуално – може да са различни шумове, звуци свързани с храна (например отварянето на кутия с бисквити).*

2. *2. Разбирането е слабо или може да отсъства. Аутистичното дете показва малък интерес към общуване (комуникация) освен може би за това, което е свързано с неговите нужди или някакви специфични интереси. Заблуждаващо слабото разбиране често е маскирано от изобилна експресивна реч.*

3. *3. Липсват или са много ограничени – очният контакт, жестовете и мимиката. Същото се отнася и до посочването на обекти, които са интересни.*

4. *4. Детето не привлича вниманието на възрастния към интересни за него неща. Това се наблюдава при нормални деца още преди да са навършили годинка.*

5. *5. Може да е усвоило голям речник за предмети и имена, което означава, че детето успешно може да назовава обекти от ежедневието.*

6. *6. При аутистичните деца се наблюдава непосредствена ехология – детето повтаря всичко или част от това, което му е казано.*

7. *7. Аутистичното дете заучава фрази, изречения, които често възпроизвежда в определен контекст.*

Например аутистичното дете, което се справя сравнително добре, може да направи забележка на шумно дете от групата като използва дословно думите на учителя „Ще трябва да напуснеш стаята, ако не можеш да стоиш мирно.“

1. 8. Аутистичните деца често запомнят неща от телевизионни предавания като песни, стихчета и др.
2. 9. Задаването на въпросите определено е проблем. Детето не може да ги използва в разговор, но може да отговаря на въпроси, ако са подходящо зададени.
3. 10. Често имат проблеми с използването на тези части на речта, които се променят като например: местоименията „аз” и „ти”. Същото се отнася и за предлозите „в”, „върху”, „под”, „близо до” и т.н. Те могат да бъдат разбрани в определена ситуация, но не и в един по-широк контекст.
4. 11. Аутистичното дете, което има реч може да говори повече, отколкото може да разбира. Слабото разбиране може да е маскирано чрез (на пръв поглед) подходящи отговори. Фрази като „Не си спомням”, всъщност може да означават „Не разбрах какво каза.”. Някои деца може да станат тревожни или да изпаднат в паника, когато им се говори по начин, по който не разбират – т.е. ако това, което чуват не „пасва” на възможният им репертоар на разбиране, те не знаят какво се очаква от тях.
5. 12. Уменията за интерактивно общуване са много бедни, което означава, че детето не може да участва нормално в разговор.
6. 13. Невербалната комуникация липсва или е разстроена.
7. 14. Рядко са налице проблеми с яснотата на говора, но височината и интонацията може да са странни.
8. 15. Детето с реч може да говори на хората често за специалните си интереси, които може да варират от описания на чудовища до точно възпроизвеждане на разписания на влакове. Слушателят, обаче съвсем не се има в предвид.
9. 16. Разбирането на детето е буквално. То не може да разбере информацията, която му е представена индиректно.

Примерното дете, което е попитано може ли да намери млякото си, гледа на подходящото място и казва „Да”, но не прави опит да вземе бутилката, така както се е очаквало от него.

17. Използването на езика е конкретно и се наблюдава малка гъвкавост.

18. Хуморът, ако изобщо присъства – по-скоро е в границите на каламбури или игра на думи.

Това, което е характерно за езика на аутистичното дете рефлектира и върху неговото когнитивно и социално функциониране. Деца със специфични езикови нарушения евентуално биха имали затруднения в разбирането, както и при изразяването. Въпреки, че не е на ниво и е незряло, тяхното социално развитие, не е извън норма. Те могат да

намерят алтернативни начини да се изразят, както и да привличат вниманието на възрастните и да споделят разнообразните си интереси.

Аутизъм(в по-тежка форма)

Езиково нарушение

1.Реч и език се усвояват до 5 годишна възраст,но със закъснение.

2.Усвояването на езика не следва лингвистичните правила,а рутинно заучени ехолалични пат

3.Артикулаторни затруднения не са особено чести.

4.Ехолаличните патерни постепенно се увеличават – може да са проява на умения за използва

5.Често добра слухова памет.

6.Изразяването е по-развито от разбирането.

7.Нарушения във воденето на разговор-т.е. детето не е в състояние да поддържа интерактив

8.По-вероятно е да говорят за собствените си интереси.Темите може да са странни, а обхва

9. Говорят „на“ хората, отколкото „с“ тях-т.е. не вземат под внимание хората, които ги слушат.
 10. Често се диагностицират като имащи „езикови затруднения и поведенчески проблеми“. Въз
 11. Може, но може и да няма явни аутистични елементи. С развитието на детето аутистичните е
 12. Лесно учат, но не винаги разбират „наученото“.
 13. Необичаен профил от умения и дефицити.
 14. Може да се хиперлексивни, но може да е налице и дислексия в комбинация с физическа тр
 15. Играта е стереотипна (непроменяща се) и ограничена, но може и да впечатлява.
 16. Използват комуникация предимно, когато имат нужда от нещо, за неща свързани със собс
 17. Физическите параметри на развитие изглеждат нормални, двигателните умения могат да са
1. Езиковото развитие е забавено и има наличие на дефицити.
 2. Затрудненията в изразяването са повече от затрудненията при разбирането.
 3. По-вероятно е да има артикулационни затруднения.

4.Ехолалията ако я има е по-вероятно да е проста и временна.

5.По-вероятно е да правят опити да привличат вниманието на другите(споделяне на интереси,

6.Поведението като цяло е незряло,но не е абнормно или странно.

7.По-вероятно е да е налице нормален профил,като не се взема предвид езикът.

8.Трудностите при намиране на думите и подреждането им са очевидни-слуховата памет не е с

9.Трудностите при водене на разговор са в рамките на затрудненията свързани с намирането

10.Социалните затруднения са в рамките на незрялост и неразвитост,но не и поради наличието

11.По-вероятно е да има наличие на трудности при четене,отколкото хиперлексия.

12.Играта може да е лишена от въображение и да е незряла.

13.Физическите параметри на развитие може да са забавени.Може да са налице двигателни

Голяма част от аутистичните деца остават мутични. По-добре обаче функционират

тези, които са усвоили поне някаква реч. прогнозата за тях е по-благоприятна.

Много родители на деца, диагностицирани като аутистични, вярват че е достатъчно детето им да се научи да говори и проблемите биха отпаднали. За съжаление това съвсем не е така. Ако наистина е поставена диагноза „аутизъм“ - помощта на логопедите не е достатъчна. Съществено значение има тяхната роля при диагностицирането и оценяването на заболяването. Ранното разпознаване на аутистичната природа на комуникативните проблеми на детето може да е решаващо за правилното му насочване към други специалисти, терапия, методи на работа...

Като цяло аутистичните деца заучават речта и езика ситуативно, което създава впечатление за големи възможности в общуването. Важен аспект в ролята на логопеда е да сведе тези способности на детето до неговото ниво на разбиране, което може да е сериозно увредено.

При лингвистичния анализ на изразяването на аутистичните деца от съществено значение е да се обърне внимание на нивото им на разбиране. Използването на езика при тях е по-скоро резултат от добра слухова памет, отколкото на действителна езикова компетентност. Очевидно е, че „разговорите“ на аутистичните деца в по-лека форма може на пръв поглед да се сторят забележителни. Изказванията им обаче са повтарящи се и отразяват специфичните интереси на детето. Темите може да са неподходящи или дори странни. Няма продукция, въпреки че на пръв поглед изглежда, че детето може да променя словоредата, времената и т.н., както и да използва разнообразна и очевидно смислена интонация.

Не всички специалисти са на мнение, че аутистичните деца имат фундаментални езикови нарушения. Според тях липсата на мотивация за общуване е бариерата, която пречи при усвояването на езика. Забавянето в речта може до някаква степен да бъде преодоляно и детето да напредне в развитието си.

Най-ефективния подход обаче е този, който акцентира върху разбирането на детето за света и нещата, които го заобикалят. Необходимо е акцентът да се постави върху връзките между нещата така, че самото то впоследствие да може да прави такива в рамките на това, което е научило.

При мутичните деца усилията може да се насочат към усвояването на мануален език. Най-широко използваната система е Макатон.

Според много изследвания аутистичните деца не усвояват езика по обичайните модели на развитие. Това те постигат чрез наизустяването на ехолалични патерни (ехолалията е характерен елемент в речта на аутистичните деца). Първоначално използваната реч може да е безсмислена ехолалия на думи и фрази. Необходимо е да се установи степента на сложност на ехолалията и дали тя прогресира от ниво на безсмисленост към използването на запаметените фрази по подходящ начин. Детето дори и да напредне в момент на стрес и тревожност може да регресира отново до ехолалия.

Спонтанната реч на много от не толкова засегнати аутистични деца изглежда като съставена от заучени фрази, използвани по подходящ начин. Разделянето на ехолалията от спонтанната реч е доста трудно. Повечето от по-способните аутистични деца може да разделят ехолаличните изрази на отделни части, различни по големина с които в последствие да манипулират така като, че ли са резултат от нови изрази. Това е т.н. „смекчена ехолалия“. Детската реч е производна и отделните заучени части се асоциират с конкретни ситуации, контекст и интереси. Детето е в състояние да ги „вмъкне“, при появата на някаква необходимост. Преди да усвоят тази стратегия, децата биха давали очевидно неподходящи отговори, тъй като изборът на заучените думи няма да е правилен. Ако детето е в състояние да използва ехолалията- заученият език, както и да прави прости диалози – то така постигнатият напредък в комуникативното развитие – трябва да се отчете като успех в рамките на аутистичното разстройство.

Юта Фрит смята, че основният когнитивен дефицит при аутистичните деца им пречи да предсказват поведението на другите хора. По своята същност тази способност предполага наличието на необходимата социална компетентност и включва нужните способности за социална комуникация. Този дефицит най-ясно може да се наблюдава при деца с добро ниво на интелигентност и добро ниво на разбиране.

Неспособността им да преписват мисли и вярвания на други хора има силно влияние не само за детското разбиране на събитията и познанията за света, но и по отношение на комуникацията. Експресивният език на артистичните деца отразява тази неспособност.

